
Dr Slavoljub Carić,
Pravni zastupnik Srbije pred
Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu

Pregledni naučni rad
UDK: 341.231.14(4)(094.2)

Stanje u predmetima koje Republika Srbija ima pred Evropskim sudom za ljudska prava - uporedna statistička analiza

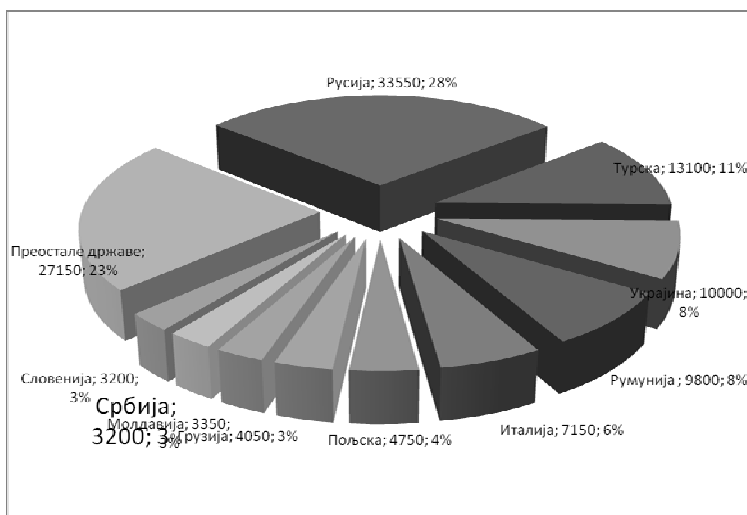
U odnosu na njen broj stanovnika broj predstavki podnetih protiv Republike Srbije pred Evropskim sudom za ljudska prava je veoma visok i nalazi se u stalnom porastu. Velik broj predstavki svedoči o izuzetnom poverenju koje građani Srbije gaje prema ovoj međunarodnoj sudskoj instituciji, ali istovremeno ukazuje i na izvesne sistemske probleme sa kojima se Republika Srbija suočava. Autor je u svom radu nastojao da, kroz zvanične statističke podatke prikaže položaj Republike Srbije kao tužene strane pred ovim međunarodnim sudom tokom nešto više od 5 godina od početka primene Konvencije. Statistički pokazatelji korišćeni su kako bi se odredili postojeći trendovi u pogledu niza pojedinačnih pitanja kao što su: učestalost obraćanja sudu, tip povreda na koje se građani Republike Srbije najčešće žale, ishodi postupaka, naknada štete, ustupanje predmeta Velikom veću, i niz drugih bitnih odlika postupka pred sudom u Strazburu.

Ključne reči: *Evropski sud za ljudska prava, Zastupnik Republike Srbije, predstavke, presude, izvršenje, Komitet Ministara, dosuđene naknade, Veliko veće*

Broj predstavki podnetih protiv Republike Srbije nalazi se u stalnom porastu. Stoga je Republika Srbija sa 3200 podnetih predstavki protiv nje, za nešto više od 5 godina od primene Konvencije dospela na 8. mesto u Evropi. Shodno statistici Suda za 2009. godinu (izveštaj za 2010. godinu biće objavljen na početku 2011. godine), ova brojka izražena u procentima znači da je 3% od ukupnog broja predstavki podnetih Sudu protiv svih 47 država-članica Saveta Evrope podnet protiv Republike Srbije. Pri tome, trebalo bi imati u vidu da većina država, protiv kojih je podnet veći broj predstavki u odnosu na Republiku Srbiju (Rusija, Turska, Ukrajina, Rumunija, Italija i Poljska), ima znatno veći broj stanovnika, pa stoga i potencijalnih podnosilaca predstavki.

Broj predstavki uzet u rad posmatran u odnosu na broj stanovnika (pri čemu su računani i građani Srbije sa KiM) Srbiji donosi indeks od 1,60. Viši indeks imaju Gruzija (5,03), Crna Gora (4,30), Lihtenštajn (3,92), Moldavija (3,70), Slovenija (2,91) Monako (2,73), Rumunija (2,45), Makedonija (2,39), Hrvatska (1,70) i BiH (1,65). Najniži indeks ima Danska (0,11),

Prema statistici Suda 95% tih predstavki biva odbačen bez dostave tuženoj državi tj. Republici Srbiji. Trenutnu situaciju u vezi sa ukupnim brojem predstavki najbolje pokazuje sledeći dijagram:

Ovako veliki broj predstavki svedoči o velikom poverenju koje građani Srbije iskazuju prema ovoj međunarodnoj sudskoj instituciji, ali svedoči i o izvesnim sistemskim problemima, kao što su problem suđenja u razumnom roku i problem neizvršavanja pravosnažnih sudskih odluka

Broj predmeta protiv Republike Srbije koji su dostavljeni na odgovor Zastupniku u 2005. godini iznosio je 5 predmeta, dok je tokom 2006. godine dostavljeno 40 predmeta. Tada je doneta i prava presuda u odnosu na Republiku Srbiju. Tokom 2007. godine dostavljeno je na odgovor još 24. predmeta i doneto je još 15 presuda..

U prvoj polovini 2008. godine dostavljeno je na odgovor (tzv. komunikacije) 18 predmeta, donete su 4 presude i doneto je 8 odluka.

Do kraja 2008. godine dostavljeno je još 22 nova predmeta i doneto je još pet presuda i sedam odluka. Prema tome tokom 2008. godine dostavljeno je na odgovor 40 novih predmeta, doneto je 9 presuda i 15 odluka.

Prema zvaničnoj statistici Suda broj predstavki koje su dostavljene na odgovor Republici Srbiji tokom 2009. godine iznosi 82.¹

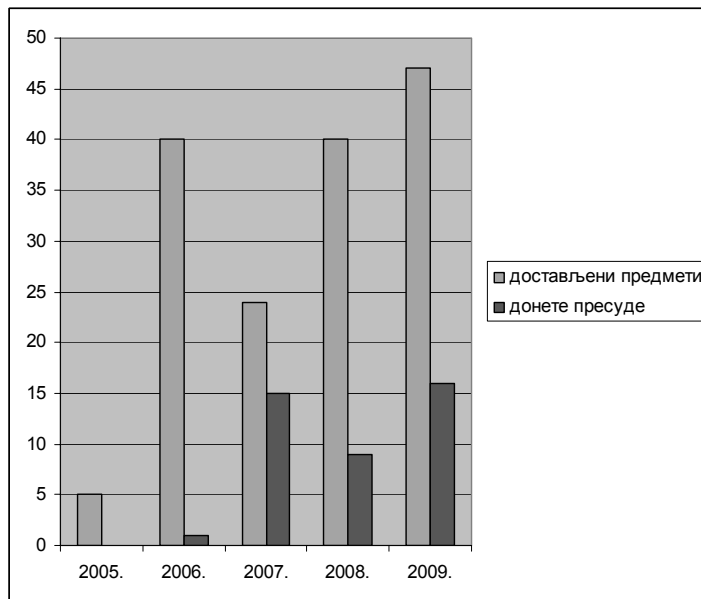
Tokom 2010. godine dostavljeno je 29 novih predmeta do juna 2010. godine i 81 novih predmeta do kraja 2010. godine. Pri tome u okviru jednog predmeta postoji i više predstavki, bilo od strane jednog podnosioca (na primer u slučaju Milosavljević) ili od strane više podnosilaca, tako da je tačan broj primljenih predmeta i predmeta u radu samo orijentacionog karaktera.

U poređenju sa brojem predstavki koje su dostavljene na odgovor drugim državama Republika Srbija se nalazi u samom vrhu – 13.mesto (veći broj predstavki dostavljen je Bugarskoj, Francuskoj, Grčkoj, Italiji, Moldaviji, Poljskoj, Rumuniji, Rusiji, Portugalu, Sloveniji, Turskoj i Ukrajini), što znači da je veliki broj podnetih predstavki odbačen (444), ali i da se u budućnosti može očekivati veći broj donetih presuda u odnosu na Republiku Srbiju.

U prvoj polovini 2009. godine dostavljeno je 23 nova predmeta i doneto je osam presuda, a u drugoj polovini dostavljena su još 24 nova predmeta i doneto je još 8 presuda, tako da ukupan broj predmeta komuniciranih tokom 2009. godine iznosi 47, dok broj donetih presuda tokom 2009. godine iznosi 16. Pri tome, broj podnosilaca predstavki je znatno veći, jer u jednom predmetu ima 29 podnosilaca, a u drugom 30 podnosilaca, što nije zanemarljivo, kako kod pripreme zapažanja za Sud, tako i u fazi kasnijeg izvršavanja presude. Zbog toga statistički izveštaji Suda govore o znatno većem broju predmeta tj.predstavki.

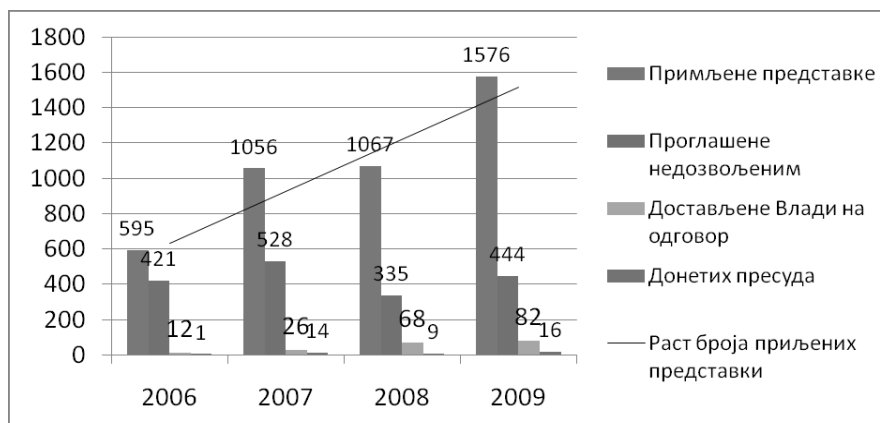
¹ Razlika u računici između nas i Suda ogleda se u tome što Sud broji broj predstavki, a mi broj predmeta. Naime, u okviru jednog predmeta moguć je veći broj predstavki tj.veći broj podnosilaca.

Do sada je doneto ukupno 49 presuda u odnosu na Republiku Srbiju (1 presuda doneta je 2006. godine, 14 presuda 2007. godine, 4 presude u prvoj polovini 2008. godine, pet presuda u drugoj polovini 2008. godine, osam presuda u prvoj polovini i osam presuda u drugoj polovini 2009. godine (ukupno 16 presuda objavljeno je tokom 2009. godine). Tokom prve polovine 2010. godine doneto je 6 presuda, a tri presude donete su u drugoj polovini 2010. godine. Od 49 donetih presuda u 43 presude utvrđena je bar jedna povreda odredaba Konvencije, dok je u 3 presude utvrđeno da nije bilo povrede Konvencije. (dve takve presude – *Bjelić* i *Molnar-Gabor* donete su tokom 2009. godine).

Ipak trebalo bi imati u vidu da je i među presudama u kojima je utvrđena bar jedna povreda bilo onih presuda u kojima je Republika Srbija bila uspešnija od onih koji su je tužili. Na primer, u slučaju *Đermanović* Sud je utvrdio da nije bilo povrede članova 3 (uslovi u zatvoru) i 6 stav 1 (dužina krivičnog postupka) Konvencije, našavši samo povredu člana 5 stav 3 Konvencije (dužina pritvora) ili u slučaju *Stojanović*, nađena je samo povreda člana 8 Konvencije u vezi sa čitanjem prepiske zatvorenika, dok je utvrđeno da nije bilo povrede člana 3 (nehumano postupanje), člana 8 (vezano za povredu prava na porodični život povodom nedavanja besplatne zubne proteze zatvoreniku) i Protokola 12 (opšta zabrana diskriminacije). U poslednjoj navedenoj presudi Sud nije dosudio nikakvu

nakandu podnosiocu što je bio slučaj u još nekim presudama (na primer, Bulović, Bodrožić-Vujin, Filipović, Matijašević, Jovančić itd.)

U poređenju sa drugim državama u odnosu na presude donete tokom 2009. godine, Srbija, koja je odbranjena u dva slučaja, ostvarila je relativno dobar rezultat. Na primer, Sud je u odnosu na Portugaliju tokom 2009. godine doneo 17 presuda i u svih 17 presuda država je izgubila. Ipak, najgora je pozicija Ukrajine. Od 126 donetih presuda u 2009. godini, nijedan slučaj nije rešen u korist države, što svedoči o dubokim strukturnim problemima sa kojima je suočena ova država. Sve presude u kojima je utvrđeno kršenje ljudskih prava donete su protiv države, u odnosu na ukupan broj donetih presuda, i u slučajevima Gruzije (11) Albanije (9), BiH (6), Estonije (4), Kipra, Češke i Danske (3), Crne Gore i Monaka (1). Finska se, na primer, odbranila samo u jednom slučaju (29 ukupno od 28 presuda u kojima je utvrđeno da je država kršila ljudska prava).

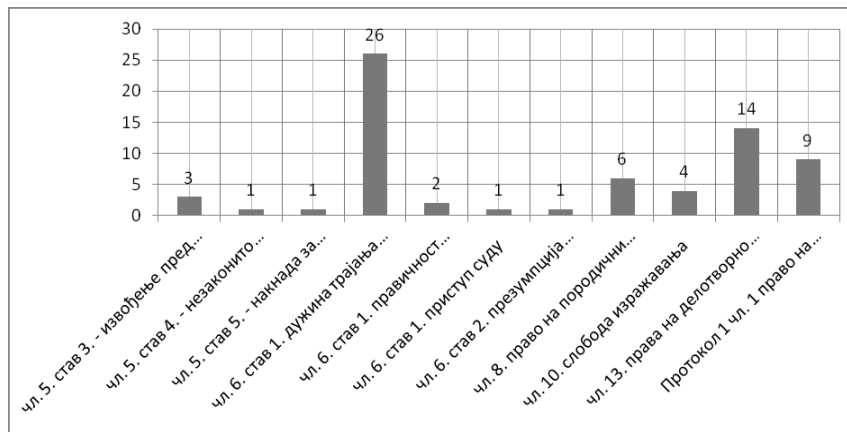
Statistički pokazatelji u vezi sa odnosom između ukupno donetih presuda u 2009. godini i presuda u kojima je utvrđeno da je država kršila ljudska prava, za bivše jugoslovenske republike, su sledeći: Hrvatska 19-16, Makedonija 17-16, Slovenija, 8-7, BiH 6-6 i Crna Gora 1-1.

Svakako najbolji rezultat u pogledu presuda u kojima nisu nađene povrede Konvencije, procentualno gledano, ostvarile su Holandija (od 4 donete presude nije doneta nijedna u kojoj je utvrđena povreda Konvencije) i Norveška (od 3 donete presude, država se odbranila u dve), dok brojčano vodi Turska (9 presuda u kojima nije bilo povreda Konvencije). Međutim, Turska je ubedljivo prva po broju presuda u kojima je utvrđeno kršenje Konvencije (341).

Prema tome, može se zaključiti da su u predmetima koji su dostavljeni na odgovor državi daleko veće šanse da se ustanovi povreda

ljudskih prava, nego što postoje šanse da se povreda ne nađe, što ukazuje na potrebu da se mora nastojati na tome da se sve sporne situacije rešavaju na efikasniji način na domaćem planu.

Struktura utvrđenih povreda Konvencije u odnosu na Republiku Srbiju najbolje se može videti iz sledećeg dijagrama:

Struktura predmeta prema prirodi pravnih pitanja je veoma različita. Najveći broj tiče se klasičnih parnica. Prisutan je i znatan broj trovinskih stavri, sporova iz porodičnih odnosa i radnih sporova. Takođe u radu se nalaze i predmeti iz krivične materije, a u nekoliko slučajeva radilo se o ustavnoj materiji (slučaj Bjelić i slučaj Paunović i Milivjovević).

Inače, tokom 2009. godine Sud je po donetim presudama u odnosu na Republiku Srbiju na ime nematerijalne štete dosudio 33.000 evra, a na ime troškova postupka 14.000 evra. Pored toga u dve presude (*Crnišarin i dr.* i *Grišević i dr.*) Sud je dosudio i materijalnu štetu koja se svodi na isplatu iznosa dosuđenih po presudama domaćih sudova koje nisu bile izvršene.

U presudi donetoj u predmetu Rakić i dr. Sud je svakom podnosiocu dosudio po 3000 evra, a s obzirom da se radi o 30 podnosilaca ukupan iznos nematerijalne naknade koju je u obavezi da plati Republika Srbija iznosi 90.000 evra i to predstavlja rekordni iznos dosuđene naknade. Najveći iznos dosuđen na ime troškova postupka je iznos od 8000 evra u slučaju Majkić i Kin-Stib (u ovom slučaju traženi su millionski iznosi na ime nakande i troškova postupka).

Prema uporednoj statistici koju objavljuje Komitet ministara – Odeljenje za izvršavanje presuda Suda iznosi dosuđenih naknada mogu se videti najbolje u sledećoj tabeli:

Država	Materijalna šteta (€)	Nematerijalna šteta (€)	Materijalna i nematerijalna šteta	Troškovi postupka (€)	Unutrašnji dug	Ukupno (€)
Albanija	84000	476100		9150		569250
Bosna i Hercegovina		5300		21000	130632	156932
Bugarska	810367	228700	102000	96233		1237300
Hrvatska	74635	92090		31330		198055
Moldavija	13940006	235500		43120		14218626
Rumunija	10203137	602830	221500	152492		11179959
Srbija		24600		2700		27300
Slovenija		29140		8961		38101
BJR	1800	30100		5400		37300
Makedonija						
Turska	2788005	2530492	155000	222777	436160	6132434

Materijalna i nematerijalna šteta naznačeni u gornjoj tabeli odnose se na iznose dosuđene od strane Suda. Ukupna suma se odnosi kako na iznose dosuđene po presudama, tako i na iznose po poravnanjima i jednostranim deklaracijama. Unutrašnji dug odnosi se na iznose dosuđene do presudama nacionalnih sudova koje nisu izvršene, a čije izvršenje je naložio Evropski sud za ljudska prava u svojim presudama.

Inače, zaključno sa 2009. godinom su donete 52 odluke u odnosu na Republiku Srbiju. Najvećim delom te odluke su donete povodom sklopljenih poravnanja (19) ili izjavljenih jednostranih deklaracija (13). Samo u 2009. godine sudsko poravnanje sklopljeno je u 15 slučajeva, vansudsko u jednom, a Sud je prihvatao jednostrane deklaracije u 8 slučajeva. U svim tim slučajevima shodno Uredbi o zastupniku pribavljena je prethodna saglasnost organa čiji su akti doveli do postupka pred Sudom, jer je procenjeno da će Sud utvrditi povredu Konvencije.

Takođe, u okviru te brojke od 52 donete odluke važno je istaći i to da je doneto 15 odluka u kojima su predstavke skinute sa liste po različitim osnovima, ali im je zajedničko to da takvi slučajevi predstavljaju povoljno rešenje za Republiku Srbiju, jer nakon skidanja sa liste predmeta po osnovima iz člana 37 Konvencije predmet se smatra definitivno završenim s obzirom da sami podnosioci procene da su im minimalni izgledi na uspeh u parnici protiv države.

Za razliku od takvih odluka, bez ikakvih obaveza da državu, u slučaju sklopljenih poravnanja i jednostranih deklaracija nastaju određene obaveze za državu, pa ukoliko se te obaveze ne ispune predmet može biti vraćen na listu što se do sada desilo samo u jednom slučaju (*Katić*).

Najzad, u četiri odluke predstavke su proglašene za nedopuštene. Takve odluke donose se kada se utvrdi da su predstavke očigledno neosnovane ili da su podnosioci zloupotrebili pravo na predstavku, pa se u tom smislu ove odluke ne raziluju od presuda u kojima je utvrđeno da nije bilo povreda Konvencije.

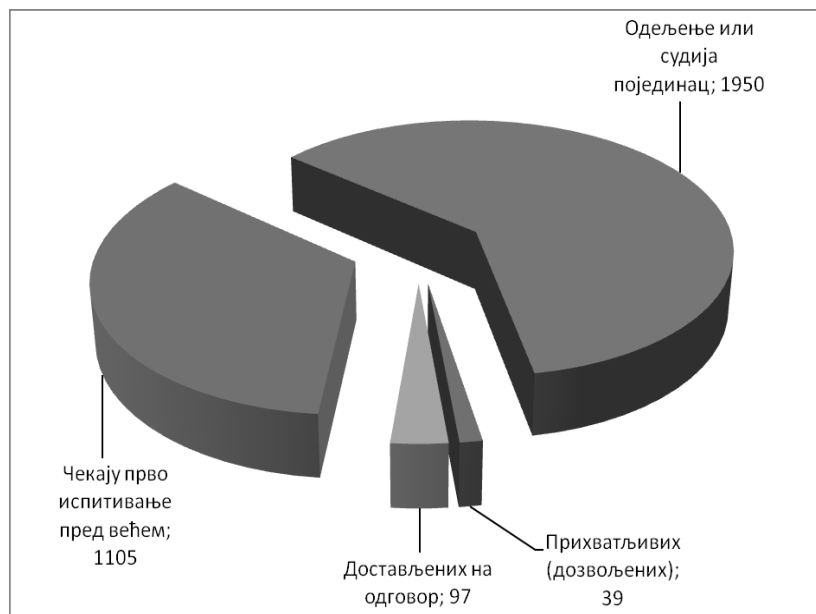
U 2009. godini na ime sklopljenih poravnanja dosuđeno je 66.000 evra, a na ime jednostranih deklaracija 17.900 evra.

U prvoj polovini 2010. godine doneto je 14 odluka. U jednoj odluci donetoj povodom četiri odvojene predstavke, Sud je predstavke proglasio nedopuštenim zbog zloupotrebe prava na predstavku. Takođe, u jednoj odluci predstavka je proglašena nedopuštenom zbog neiscrpljivanja unutrašnjih pravnih sredstava. Sedam odluka doneto je povodom sklopljenih poravnanja, a šest povodom prihvaćenih jednostranih deklaracija. Dve odluke su donete zbog povlačenja tj. odustanka od predstavke od strane podnosioca.

U drugoj polovini 2010. godine doneto je 20 odluka. U jednom slučaju radilo se o očigledno neosnovanoj predavci (Ilić), u jednom je predstavka proglašena nedopuštenom zbog neiscrpljivanja unutrašnjih pravnih sredstava (Jovanović), u dva slučaja radilo se o prihvatanju jednostranih deklaracija, a u svim ostalim slučajevima sklopljena su poravnanja. U poslednjoj donetoj odluci (Tatalović i Đekić) predstavka je proglašena delimično nedopuštenom.

Prema tome, tokom 2010. godine (zaključno sa 31. decembrom) objavljene su 34 odluke, pa ukupan broj objavljenih odluka iznosi 86.

Da zaključimo, trenutno postupanje Suda po predstavkama iz Srbije može se videti iz sledećeg dijagrama:

Sa druge strane, s obzirom da je Komitet ministara Saveta Evrope zaključio razmatranje tri slučaja u kome je doneta presuda do sada (*Matijašević, Lepojić i Filipović*), zadovoljan svim preduzetim merama u cilju izvršavanja donetih presuda, faktički se postupa u pogledu izvršavanja naloga u ostalim donetim presudama, u kojima je utvrđena povreda Konvencije, sve dok Komitet ministara ne konstatuje da su izvršene svi nalozi u pogledu konkretne presude (prevođenje, objavljivanje i diseminacija, plaćanje naknade, sprovođenje individualnih i generalnih mera).

Nakon stupanja na snagu Protokola 14 Komitet ministara nadzire i sprovođenje uslova iz poravnanja, tako da i u vezi sa tim nastaju obaveze za Sektor za zastupanje (prevod i dostava odluka, pribavljanje broja računa u cilju isplate i dostava broja računa isplatiocu, kontrola isplate i obaveštavanje Komiteta ministara o izvršenoj uplati, slanje zahteva za ubrzanje domaćeg postupka i obaveštavanje Komiteta ministara o preduzetim merama itd.)

U pet slučajeva do sada (*Lepojić, Kačapor i dr., Stanković, Felbab, Majkić i Kin-Stib*) zastupnik je podneo zahteve za ustupanje predmeta Velikom veću, s tim što je petočlani panel Evropskog suda za ljudska prava odbio prva dva zahteva tokom 2008. godine, bez posebnog obrazloženja, što je uobičajena praksa. Treći zahtev podnet je u martu 2009. godine i on je odbijen već u aprilu 2009. godine. Tokom jula 2009. godine podnet je zahtev za ustupanje predmeta Velikom veću i u slučaju *Felbab*, jer je ustanovljenje povrede člana 8 Konvencije u navedenom slučaju suprotno ranijoj praksi Suda. Podnosilac predstavke u ovom predmetu, nezadovoljan iznosom dosuđene naknade (4000 evra) takođe je podneo zahtev za ustupanje ovog predmeta Velikom veću. Svi ovi zahtevi, kao i zahtevi podnosioca predstavki u slučajevima *Cvetković, Čeh, Bjelić, Bodrožić i Bodrožić-Vujin* odbijeni su. Poslednji odbijeni zahtev, kako podnosioca, tako i države Srbije, bio je zahtev, koji je odbijen 4. oktobra 2010. godine u slučaju *Majkić i Kin-Stib*. Planirano je da se podnese zahtev za Veliko veće u poslednjoj doentnoj presudi (*Milanović*).

Inače, tokom 2009. godine usvojeno je samo jedanaest zahteva za ustupanje predmeta Velikom veću (slučajevi protiv Italije, Letonije, Velike Britanije, Moldavije, Španije, Belgije, Švajcarske, Holandije, Turske, Rusije i Portugala).

Slavoljub Caric, PhD
The Agent of the Republic of Serbia
before the European Court of Human Rights

The Case Law of the European Court of Human Rights Where the Republic of Serbia Is a Party to the Proceedings – A Comparative Statistical Analysis

In comparison to the size of its population, the number of submissions against the Republic of Serbia before the European Court of Human Rights is very high and it is continuously growing. The great number of submissions testifies about an exceptional trust the citizens of Serbia have towards the work of this international judicial institution but it also indicates the existence of structural problems Serbia is currently facing. Throughout this essay the author has attempted to depict the position of the Republic of Serbia as a respondent party in the proceedings before the ECtHR during the last five years by using the relevant statistical data. The statistical indicators are analysed with the aim to identify the prevailing trends vis-à-vis a number of important issues such as: how often the citizens of Serbia plead to the ECtHR, the type of violations the citizens are usually referring to, prevailing types of decisions issued by the ECtHR, damages awarded, appeal to second instance, and other important features of the proceedings conducted before the court in Strasbourg.

Key words: ECtHR, State Agent, submissions, judgments, execution of judgments, Committee of Ministers, damages awarded, Grand Chamber.